

Asia: VN/18098/2025

Lausuntopyyntö: Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi lapsen erityisestä suojelusta ja siihen liittyviksi laeiksi

Taustatiedot lausunnonantajalta

Edustan

Muu julkinen toimija

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko ehdotus kokonaisuudessaan kannatettava?

Osittain

Perustelut tiiviisti

Oulun kaupungin lausunto hallituksen esityksestä laiksi lapsen erityisestä suojelusta ja siihen liittyviksi laeiksi

Esityksen lähtökohdat

Hallituksen esityksen tavoitteena on uudistaa lastensuojelun sääntely kokonaisuutena, selkeyttää suhdetta sosiaalihuoltolakiin sekä siirtää palvelujärjestelmän painopistettä varhaiseen tukeen ja perustason palveluihin. Samalla pyritään vahvistamaan palvelujärjestelmän toimivuutta ja monialaista yhteistyötä sekä parantamaan palvelujen oikea-aikaisuutta ja vaikuttavuutta. Tavoitteissaan esitys vastaa keskeisiin nykyjärjestelmän haasteisiin. Lastensuojelun tarve on kasvanut ja palvelujärjestelmä on osoittautunut osin kyvyttömäksi vastaamaan tuen tarpeisiin riittävän varhaisessa vaiheessa. Nykytilan kuvauksessa korostuu erityisesti se, että eri sektoreiden välinen yhteensovittaminen on puutteellista ja peruspalvelujen kyky ehkäistä raskaampien palvelujen tarvetta on jäänyt riittämättömäksi.

Keskeiset muutokset suhteessa nykyiseen sääntelyyn

Esityksen merkittävin rakenteellinen muutos on lastensuojelun ja sosiaalihuoltolain välisen rajapinnan selkeyttäminen. Nykytilanteessa näiden lakien välinen työnjako on ollut käytännössä epäselvä ja

päällekkäinen. Erityisesti lapsiperheiden palveluissa asiakkuudet ovat voineet siirtyä edestakaisin sosiaalihuollon ja lastensuojelun välillä, mikä on viivästyttänyt tuen käynnistymistä ja heikentänyt palvelujen vaikuttavuutta. Esityksessä tätä rajapintaa tarkennetaan siten, että sosiaalihuoltolaki muodostaa ensisijaisen kehyksen lapsiperheiden tuelle. Lastensuojelu kohdentuu selkeämmin tilanteisiin, joissa lapsen hyvinvointi tai kehitys on vakavasti vaarantunut ja tarvitaan erityistä suojelua. Tämä selkeyttää järjestelmän perusrakennetta ja vähentää päällekkäisyyksiä.

Toinen keskeinen muutos liittyy palvelurakenteen painopisteen siirtämiseen perustasolle. Nykytilassa lastensuojelun rooli on usein korostunut tilanteissa, joissa peruspalvelujen tuki ei ole ollut riittävää tai oikea-aikaista. Esityksen tavoitteena on vahvistaa varhaista tukea ja ehkäiseviä palveluja siten, että raskaampien palvelujen tarve vähenee. Kunnan näkökulmasta perustason palvelujen toteuttajana erityisen tärkeää on, että lapsen arkiympäristöissä, kuten varhaiskasvatuksessa ja koulussa, tapahtuva varhainen tuki vahvistuu monialaisena yhteistyönä. Tämä luo edellytyksiä ehkäistä raskaampien lastensuojelutoimenpiteiden tarvetta sekä parantaa lasten yhdenvertaista pääsyä palveluihin oikea-aikaisesti ja tarpeisin kohdennetusti. Lisäksi esityksessä uudistetaan lastensuojelun sisäistä sääntelyä, kuten asiakkuuden alkamista, sosiaalityöntekijän tehtäviä, päätöksentekomenettelyä sekä sijais-huollon järjestämistä ja valvontaa. Monin osin tavoitteena on keventää yksityiskohtaista sääntelyä ja mahdollistaa joustavampi palvelujen toteuttaminen hyvinvointialueilla.

Yhdyspinta kunnan ja hyvinvointialueen välillä

Esityksen keskeisin onnistumisen edellytys liittyy kunnan ja hyvinvointialueen välisen yhdyspinnan toimivuuteen. Vaikka esitys viittaa yhteistyön rakenteiden tärkeyteen, käytännön toteutus ratkaisee, toteutuvatko esitetyt tavoitteet. Yhdyspinnassa tulee varmistaa, että lapsen tilanne muodostaa yhteisen kokonaisuuden, jossa tieto kulkee, vastuut ovat selkeät ja palvelut kytkeytyvät toisiinsa ilman katkoksia. Tämä edellyttää yhteisiä toimintamalleja erityisesti tilanteissa, joissa lapsi tarvitsee usean hallinnonalan palveluja samanaikaisesti. Yhdyspinnan rakenteiden ja yhteistyössä laadittujen hyvinvointisuunnitelmien tulee toimia aidosti käytännön toimintaa ohjaavina, eikä pelkästään muodollisina asiakirjoina. Lisäksi johtamisen yhdyspinnassa tulee olla tavoitteellista, yhteensovittettua ja sitoutunutta molempien osapuolten osalta.

Mahdollisuudet vastata nykyisiin haasteisiin

Esityksen vahvuutena on sen pyrkimys lapsen ja lapsiperheiden tuen palvelujärjestelmän kokonaisvaltaiseen kehittämiseen. Esitys sisältää useita elementtejä, jotka luovat mahdollisuuden vastata tunnistettuihin haasteisiin. Varhaisen tuen vahvistaminen luo edellytyksiä siihen, että lasten ja perheiden tarpeisiin voidaan vastata ennen tilanteiden kriisiytymistä. Tämä voi pitkällä aikavälillä vähentää lastensuojelun raskaiden toimenpiteiden tarvetta ja parantaa palvelujen vaikuttavuutta.

Rajapinnan selkeyttäminen sosiaalihuoltolain ja lastensuojelun välillä voi parantaa palvelujen sujuvuutta ja vähentää tilanteita, joissa perhe jää ilman tarkoituksenmukaista tukea. Esityksessä viitatu monialaisen yhteistyön vahvistamiseen tähtäävät rakenteet yhdyspinnassa tukevat kokonaisvaltaisesti lähestymistapaa lapsen tilanteeseen. Lapsen oikeuksien sopimuksen huomioon ottaminen ja palveluohjauksen kehittäminen voivat parantaa asiakkaiden ohjautumista oikeiden palvelujen piiriin sekä lisätä järjestelmän kustannusvaikuttavuutta.

Riskit ja toimeenpanoon liittyvät haasteet

Esitys sisältää kuitenkin selkeitä riskejä liittyen toimeenpanoon ja muutosten käytännön toteutumiseen. Esityksessä tavoitellaan merkittäviä muutoksia palvelurakenteeseen ja toimintatapoihin, mutta niiden toteutuminen edellyttää samanaikaisia muutoksia resursseihin, henkilöstön osaamiseen, monialaiseen yhteistyöhön ja johtamiseen. Nämä tekijät jäävät avaamatta hallituksen esityksessä. Yhteis-työ ei voi perustua pelkästään lainsäädännöllisiin velvoitteisiin, vaan se edellyttää yhteisiä, käytännössä toimivia rakenteita, selkeää vastuunjakoa, yhteistyöhön sitoutunutta henkilöstöä sekä toimivaa tiedonkulkua eri toimijoiden välillä. Olennainen ja ratkaiseva kysymys on, vahvistaako valmisteilla ole-va lainsäädäntöuudistus nykyistä segregoitunutta palvelujärjestelmää vai edistääkö se integraatiota lapsen kasvuympäristössä tuottavien perustason palvelujen ja erityispalvelujen kesken. Tämä tarkoittaa integraatiota – ei ainoastaan hyvinvointialueen järjestämien palvelujen osalta, vaan integraatiota kaikkien lapsen ja lapsiperheiden tarvitsemien palvelujen osalta. Tämän näkökulma jää selkeästi puut-teelliseksi ja viittauksenomaiseksi hallituksen esityksessä.

Jos peruspalvelujen vahvistaminen yhteiseksi määriteltyjen työmuotojen ja niiden johtamisen osalta ei toteudu riittävästi, vaarana on, että lastensuojelun rooli ei tosiasiallisesti kevene, vaan palvelujärjestelmän kuormitus siirtyy ainoastaan toiseen kohtaan. Mikäli perustason palveluja hyvinvointialueella ei samanaikaisesti vahvisteta riittävin resurssein, vaarana on, että kunnan palvelujärjestelmä, kuten kou-lutuksen ja varhaiskasvatuksen tehtäväkuva sekä yhdyspinnan opiskeluhoito kuormittuvat. Tämä voi johtaa edelleen tilanteisiin, joissa varhainen tuki jää riittämättömäksi ja lastensuojelun tarve säilyy korkeana.

Toinen keskeinen riski liittyy palvelujen alueellisiin eroihin. Nykytilassa palvelujen saatavuudessa, resursseissa ja toimintatavoissa on merkittäviä vaihteluita hyvinvointialueiden välillä. Ilman riittävää kansallista ohjausta ja yhdenmukaistavia käytäntöjä nämä erot voivat säilyä tai jopa kasvaa. Merkille-pantavaa ovat erityisesti arviointi- ja seurantakäytänteiden kehittäminen ja yhdenmukaistaminen tar-koituksen mukaisesti tilanteissa, joissa tehdään päätökset lapsen sijoittumisesta sosiaalihuollon lap-siperhepalveluista viimesijaiseen lastensuojelun palveluun. Rajapintojen selkeyttäminen sosiaali-huollon ja lastensuojelun kesken edellyttää, että henkilöstöosaaminen ja käytännön toimintamallit tukevat lainsäädännön tavoitteita. Muutoin on olemassa riski, että siirtyminen sosiaalihuoltolain ja lastensuojelun välillä säilyy ongelmallisena, vaikka sääntelyä täsmennetään. Lapsen oikeuksien so-pimus edellyttää, että lapsen etu asetetaan ensisijaiseksi kaikissa lasta koskevissa toimissa. Tämän toteutuminen edellyttää sen varmistamista, että arviointikäytänteet turvaavat kaikissa tilanteissa pe-rustuvat yksilölliseen harkintaan. Tähän kokonaisuuteen liittyen hallituksen esityksessä esitetty mah-dollisuus erityisten turvahenkilöiden palkkaamiseen lastensuojeluyksiköihin edellyttää yhtä lailla tarkkaa sääntelyä ja ohjausta sen varmistamiseksi, että ratkaisu tukee edellä kuvattuja tavoitteita eikä johda lapsen oikeuksien kaventumiseen, vaan perustuu lapsen tilanteen yksilölliseen arviointiin.

Johtopäätökset

Esitys on tavoitteidensa osalta perusteltu ja vastaa keskeisiin lastensuojelun ja lapsiperhepalvelujen nykytilassa tunnistettuihin ongelmiin. Tavoitteissaan se luo edellytyksiä palvelujärjestelmän selkeyttämiselle, varhaisen tuen vahvistamiselle ja monialaisen yhteistyön kehittämiselle. Hallituksen esityksessä keskitytään sosiaalihuolto- ja lastensuojelulain nykyisiin palveluihin, mutta on myös huomattava, että esitys vahvistaa kunnan roolia hyvinvoinnin edistämässä ja strategisessa ohjauksessa. Sa-malla koulutuksen ja varhaiskasvatuksen järjestäjän merkitys lapsen arjen ensisijaisina tukipalveluina korostuu. Tämä tarkoittaa, että tuen tarpeiden tunnistaminen, varhainen

puuttuminen ja yhteistyö välit-tömästi sosiaalihuollon kanssa lisääntyvät arjen tasolla – koulu- ja oppilaitospinnalla toteutuvan opis-keluhoitopalvelujen ohella.

Oulun kaupunki pitää esitystä tavoitteellisesti oikeansuuntaisena ja tarpeellisena. Esitys luo edellytyk-siä palvelujärjestelmän selkeyttämiselle ja varhaisen tuen vahvistamiselle. Lakiuudistuksen vaikutta-vuus riippuu kuitenkin ratkaisevasti toimeenpanosta, ja tämä ei ole riippuvaista yksin sosiaalihuolto-lain alaisista lapsiperhepalveluista tai uudelleen organisoituvista lastensuojelupalveluista. Lain onnis-tunut toimeenpano edellyttää, että palvelujärjestelmän kokonaisuutta kehitetään samanaikaisesti usealla tasolla ja tahoilla – myös yhdyspinta mukaan lukien. Uudistus edellyttää riittävää resursointia, selkeitä ja käytännössä todennettuja toimintamalleja sekä vahvaa ohjausta ja systemaattista monia-laista johtamista niin hyvinvointialueen sisällä kuin yhdyspinnassa hyvinvointialueen kuntien kesken. Ilman näitä on olemassa riski, että esityksen tavoitteet jäävät osin toteutumatta eikä palvelujärjestelmän toimivuus ja vaikuttavuus lapsen tueksi ja suojelemiseksi kehity esitetyllä tavalla.

2. Vastaavatko ehdotukset esityksen tavoitteita?

-

Perustelut tiiviisti

-

3. Mikä seuraavista vaihtoehtoista olisi mielestänne tarkoituksenmukaisin tapa järjestää sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain välinen rajapinta? Valitkaa yksi ja perustelkaa vastauksenne.

-

Perustelut tiiviisti

-

4. Lausuntopalaute lukuun 1 (Yleiset säännökset): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 1 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

-

5. Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla muutoksella olevan lastensuojelun asiakkuuden alkamiseen ja päättymiseen?

-

6. Onko ehdotus lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää koskevan asiakasmitoituksen joustavoittamisesta mielestänne kannatettava?

-

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

7. Onko ehdotus lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävistä kannatettava?

-

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

8. Lausuntopalaute luvusta 3 (Lastensuojelun järjestäminen ja kustannusvastuu): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 3 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta sekä vaikutuksista.

-

9. Lausuntopalaute luvusta 4: Onko ehdotus, jonka mukaan lupa lapsen tutkimiseen annettaisiin jatkossa hyvinvointialueen viranhaltijan päätöksellä hallinto-oikeuden sijaan, mielestänne kannatettava?

-

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

10. Selkiyttävätkö luvun 4 ehdotukset lastensuojelun päätöksentekosääntelyä?

-

Perustelut tiiviisti

-

11. Lausuntopalaute luvusta 5: Onko ehdotus edunvalvojan palkkioiden ja kulukorvausten rajaamisesta ja yhdenmukaistamisesta valtioneuvoston asetuksella mielestänne kannatettava?

-

Millaisia vaikutuksia (etenkin taloudellisia) arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

Muut mahdolliset huomiot lastensuojelun edunvalvontaa koskevasta sääntelykokonaisuudesta?

-

12. Muu lausuntopalaute luvusta 5 (Lapsen osallisuus): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 5 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

-

13. Lausuntopalaute luvusta 6 (Menettelysäännökset): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 6 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

-

14. Lausuntopalaute luvusta 7 (Lastensuojelun avohuolto): Ovatko lastensuojelun avohuoltoa koskevat ehdotukset mielestänne kannatettavia?

-

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

15. Lausuntopalaute luvusta 8 (Lapsen kiireellinen sijoitus): Onko kiireellisen sijoituksen jatkoa koskeva ehdotus (keston lyhentäminen 30 vuorokaudesta 14 vuorokauteen) mielestänne kannatettava?

-

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

16. Lausuntopalaute luvusta 9 (Huostaanotto): Onko huostaanottoa koskeva ehdotus (50 §) mielestänne kannatettava?

-

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

17. Lausuntopalaute luvusta 10 (Kodin ulkopuolinen sijoitus): Onko kodin ulkopuolisten sijoitusten ja sijoituspaikkojen valvontaa koskevien säännösten täsmentäminen ja vastuunjaon selkeyttäminen ehdotetulla tavalla mielestänne kannatettavaa?

-

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

18. Lausuntopalaute luvusta 11 (Laitoshoito): Onko ehdotus lastensuojelulaitoksen asuinyksikön henkilöstömitoituksen täsmentämisestä ja osittaisesta joustavoittamisesta (ml. lapsikohtainen vähimmäismitoitus 1 työntekijä/lapsi sekä mahdollisuus suhteuttaa mitoitusta sijoitettujen lasten lukumäärään) mielestänne kannatettava?

-

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

19. Onko ehdotus turvahenkilöä koskevaksi sääntelyksi, jossa turvahenkilön tehtävät ja toimivaltuudet erotetaan selvästi hoito- ja kasvatustehtävistä, mielestänne toimiva?

-

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

20. Lausuntopalaute luvusta 12 (Lapsen erityistä suojelua turvaavat rajoitukset sijaishuollon aikana): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 12 säännöksistä 90 § (yhteydenpidon rajoittaminen) ja 93 § (henkilöntarkastus) ja niiden käytännön toimivuudesta ja vaikutuksista.

-

21. Lausuntopalaute luvusta 13 (Jälkihuolto): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 13 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

-

22. Lausuntopalaute luvusta 17 (Voimaantulo): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita voimaantuloa koskevista säännöksistä ja niiden vaikutuksista.

-

23. Lausuntopalaute ehdotuksesta koskien lisärahoitusta tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUVA) turvaamiseksi yksityisissä koulukodeissa ja Valtion koulukodeissa: Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita TUVA-koulutuksen rahoitusta koskevasta säännöksestä ja sen vaikutuksista.

-

24. Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotuksen taloudellisista vaikutuksista?

-

25. Millaisia taloudellisia vaikutuksia arvioitte ehdotuksen 38 §:n 3 momentilla mahdollisesti olevan?

-

26. Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotuksen muista vaikutuksista?

-

27. Vapaamuotoiset huomiot

Oulun kaupungin lausunto on kirjattu lausunnonantajan kohdan 1 perusteluihin.

Hellsten Susanna
Oulun kaupunki